

ferantur, Superiorum verò publicè dissimulationes, indolentiæ, & negligentie, undè innu-mera mala, ruina, & desolatio communicatis per officiantur, silentio regantur?

DISSERTATIO IV.

De Vitii charitati oppositis, & præfer- tionis de scandalo.

CAPUT I.

Reverentur primò propositiones damnatæ, deinde que laxè videntur.

I. Innocentius XI. damnavit sequentes the- ses.

13. Si eum debita moderatione faciat, poterit absque peccato mortali de vita alienius trahari, vel de illius morte gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolu- mentum.

14. Licetum est absoluto desiderio cupere mor- tem patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.

15. Famulus qui submissis humeris scienter adjuvat berum suum ascendere per fenestras ad stuprantem virginem, & multoties eidem subser- vit deservendo scilicet, apriendo januam, aut quid simili cooperando, non peccat mortaliter, si id fa- ciat metu notabilis detrimenti, puta ne à domino male tractetur, ne torvis oculis aspiatur, ne domo expellatur.

II. Coninchius credit ob nullum metum licere pingere idolum, vestem sacerdotalem facere ad peccationem invidelicet. At credo gravissimo metu excusari posse, si à te non expulserentur fieri in contemptum religio- nis, neque scandalum adstet te ista contem- nere. Nam fabricatio idoli, & concubinæ pictura intrinsecè mala non est, sed sæpè ho- nestari potest. Castropalaus tract. 6. disp. 6. p. 12. num. 7. pag. 434.

III. De sculptura, aut pictura idoli est dubium: & quidem ea est licita, quando nec quaritur, nec timeur idololatria; cum autem timeur, dico peccatum contra re- ligionem qui eam præbet absque urgentissimo damno. Probat tum ex lege charitatis, tum quia omnis virtus obligat ut videntur omnes occasiones eam violandi. Si autem non possum ego non præbere idolum absque gravi damno proportionato, non pecco in eo dando. Hurtado de Mendoza in 2. 2. disp. 66. sect. 6. §. 181. apud Dianam coord. tom. 7. tract. 5. resp. 64.

IV. P. Antoninus Diana tom. 7. coord. ref. 9. num. 6. à scandali peccato liberat mulieres super- fluum, maximumque adhibentes ornatum. Sed ego (inquit) puto non peccare, etiam si esset superfluum, & maximus ornatu, dummodo sit secundum morem patriæ. Mos ergo pa-

trie prævalere Evangelio talem superfluitatem pro- hibent?

V. Muliebres fucus, vultuum, atque capiti- um exquisitis ornatus mediâ habere naturam tum ab honestate, tum à malitia secretam, scri- bit Lessius lib. 4. de justit. cap. 4. dub. 14. n. 114. Denique pingere faciem, eique varios colores inducere non est per se malum, sed indifferens. At divinæ Scripturæ clamant adversus ejusmodi ornamenta, & lenocinia. Respondet: Scriptu- re illæ vel continent exhortationem, cum nullum verbum præceptivum habeant. . . vel certe propter ædificationem ethnicorum expe- diebat illo tempore præcipi. loc. cit. num. 114.

VII. Caramuel in sua Theologia præterin- tentionali tom. 11. præcept. 6. quest. 3. cap. 2. cas. 2. sequentes scribit conclusiones. Prima.

Postum famuli tuta conscientia meretricis, aut pellicis mensis ministrare cibos, non solum communis, sed & calidos, & provocantes ad venem condire, & lectum privatum strere.

Nam. 297. laudat pro sua opinione Azorium, & Dianam, & addit: Consulto non solum cibos communes dixi, quia scio esse omnino majorem difficultatem, si essent ta- les, qui excitarent venem: tunc enim ju- sta aliquos Theologos deberent famuli à tali

servitio desistere, ne in venem illicitam cooperarentur indirectè. At prudentiores credi- mus, etiam tales cibos posse sine culpa condire.

Licetum ergo venem incitare? Cibos eam ac- cendentes coquerè? Et prudentior tamen haberi Caramuel vult hæc docendo? Sed alio rationem quam asserit. Tales cibi possunt sine culpa comedi etiam à providente pollutione sursum, modo consensum non præbere paratus sit: ergo poterunt cibi condiri, & ministrari. Hæc sufficiat indicasse, ut desistentur.

Secunda. Possunt lectum domino, & amplexu sternere citra culpam veniale, consensu Azo- rio, & Diana allegat.

Tertia. Non est peccatum mortale domino, & pellicis, alias rem habituris, aut lectum pro- curare hospitio, aut parare meliorem solio.

Quarta. Non est peccatum conducere pelli- cam in domum sui domini, tamen cum pec- catam prævidens.

VIII. P. Thomas Tamburinus lib. 5. in Decal. cap. 1. §. 4. An si amicus meus velit ut ego feram munuscula, & similia, turpis scilicet amo- ris incrementa, quæ ipse mittit ad suam concu- binam, possim ego sine peccato deserre? Respon- sio fuit absolutè negativa: quia ex parte hæc actio, licet alias indifferens, est conjuncta cum peccato amici, ejusque concubinæ; & ex alia parte non adest causa excusans, ducta ex famulatu (hoc enim famulis concedit) vel alio detrimento, ut supponimus. Nec enim, si adest quidam modicus vitior, videtur esse regulariter tan- ti momenti, ut satis excuset. Patet tamen, si tibi in agni esset ejusmodi amicitia, ac veri timeres eam amittere, excusari te posse: quia tum notabilis de- trimentum justus metus accendit.

Idem

Idem num. 30. Qui ex officio lætæ hu- meris portant, vel rhedas agunt, possunt licitè prælo conducti puellam ad lascivum adolescentem adducere. Resp. Ajo non possi.

Ad hoc excusari ratio famulatus: hi enim famuli, seu subditi non sunt: nec amissio lucri, quia hoc est satis exiguum. Hæbo tamen unum apud Navarrum, ex quo aliquid benignius colligi

probabiliter potest. Ex his, inquit ille, videtur colligi ratio defendendi multos à peccato, saltem mortifero; modo, ut in casu proposito, non placeat eis peccatum, & faciant obsequia prædicta ob aliquem bonum finem, puta eo quod exhibeant ea quæ sunt officii sui, vel ob

justam mercedem. Licet enim hæc officia, & obsequia sint valde conjuncta cum peccato; non tamen, sunt secundum se, & suapte natu- ra peccata: & ideo sejunguntur posse à peccato per finem defersum, & sejunguntur. Hæc ille.

Nota illud, officii, aut ob mercedem.

IX. P. Antoninus Diana, tom. 7. coord. tr. 5. resp. 48. An ex aliqua justa causa licitum sit commodare cubiculum alicui petenti ad forni- candum, vel locare domum meretrici, etiam si ob loci circumstantiam aliquis peccatum ad- mitteret; vel si meretrix domum illam condu- cens plurimum feminis honestis vicinis noceret? De hoc casu olim interrogatus fuit: nam quidam vir nobilissimus instanter ab amico domum ejus ad meretricandam petebat. At si hoc illi denegasset, in gravissimum damnum incidere. Consultit an peccaret hoc facien- do. Et respondi negativè, quia absque detri- timento proprio proportionato hoc denega- re minime poterat: & commodare cubicu- lum ex objecto non est intrinsecè malum, sed indifferens: & ex sola prava abutentis inten- tione ad malum ordinatur. Ergo, &c. Et ita hæc sententiam docet in terminis novissi- mè Merolla.

Hinc à foriori infertur contra Navarrum cap. 17. licitum esse, ex justa tamen causa, locare domum meretrici; etiam si ob loci circumstantiam aliquis peccatum admitteret, quod minime peperaret, eo loco sibi non concessio, ut ratione sitis, &c. vel si meretrix domum illam conduens, plurimum feminis honestis vicinis noceret.

Idem Diana resp. 50. An sit licitum dona- re iudicis concubinæ, ut intercedat apud illum, quia ipsa pergeret ad colloquendum iudicem, & est mortale ratione scandali, cum exponat vehementissimo periculo peccandi? Negativè responder novissimè Sanchez, sed ego non minus probabiliter affirmativè sen- tentiam esse existimo, si negotium grave sit, videalique iudicem non tibi esse propitium, speres autem intercessione concubinæ gratiam fore: neque alia via appareat, qua possis illum ad servandum tui jus inductere: quia non petis aliquid quod ipsa licitè præstare non possit. Nam licet illa intercessione iudex, vel concubinæ foveat amorem turpem, hoc tu non intendis, neque ullius nocentiam es cau- Tom. I.

tu. Hæc omnia docet Castropalaus, tom. 1. tract. 6. punt. 15. num. 2.

Idem resp. 42. Adduci Franciscum Merol- lam in disp. Theolog. Moral. tom. 1. disp. 2. ubi sic ait. Ex his colligitur, quid dicendum sit de auribus defærentibus meretricem ab uno loco ad alium, quum sciant illum illic peccare ad peccandum. Hi enim regulariter excusan- tur à peccato: quia adest causa non amittendi iurum, quod ex eo ministerio comparant. Ita ille, &c.

X. P. Patritius Sporerius, tract. 5. in 5. præcept. Decal. c. 1. sect. 3. num. 92. Peccant sine dubio mortaliter regulariter loquendo pictores pingentes valde turpia, & obscena: & multo magis histiones ejusmodi valde tur- pia representantes. Dico autem regulariter loquendo: nam in casu raro, si tanta esse pictoris; vel histionis necessitas, ut eo lucro indigeret ad victum, vestitum, vel ejusmodi quid necessarium, semel aut iterum licere, donec nec alia utilis ratio occurrat, permittunt alii qui Doctores cum Tamburino, dummodo abie periculum mortale impure delectationis venerit. Hæc opinio est plurimum laxa, ut suo loco dicitur. Secundum enim istos Theo- logos regulariter loquendo scandalum valde turpe, & obscenum non est licitum. Cæterum si victus, aut vestitus, vel quid ejusmodi urgeat, tum scandalum valde turpe honestum erit, donec alia utilis ratio occurrat. Abi omnia sic dicitur.

CAPUT II.

Quid sit odium Dei, & proximi. De discordiis, concitatione, scissatione, & seditione.

I. Odium Dei duplex: alterum, quod in omni peccato includitur; alterum pec- cillare, quod deservitur æquò à Deo, qua voluntas Deum detestatur, prout peccata prohibet, penamque infligit. Hoc Dei odium omnium scelo- rum gravissimum est, cum opponatur prætan- tissimæ charitatis virtuti secundum primarium ejusdem actum, nempe dilectionis divinæ. Suo generi mortale est, nec parviter materia excipit, sed solum veniale evadere potest ex imperfecta deliberatione.

II. Odium proximi est: expressa malevo- lencia, qua illi malum optamus. Est gene- re suo mortiferum; fieri tamen veniale po- test tum materiæ parvitate, tum imperfecta deliberatione; ut si leve malum proximo op- ras, aut si imperfecta deliberatione illud eidem cupias.

III. Licetum est abominari peccatorem; ut peccatorem, juxta illud Prov. 29. Abominantur justi virum impium. Tunc enim odium habetur peccatum, non homo. Nunquam enim licet optare malum homini, quatenus ejus malum est, neque affectu inefficaci: quæ licet de ejusdem bono militari, vel de malo illius gaudere, ut patet ex recentia capite superiori thesi proscrita ab Innoc. XI.

H

Quam-

quendum, evangelicæ doctrinæ veritatem aut occultant, aut pigmentis, & lenociniis noxiæ benignitatis eandem tempore, & genio accommodant. In hos Christus invehitur: *Qui me erubuerit, & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua.* Luc. cap. 9. Non inficiat prudentia opus esse, & dexterioritate, atque interdum differenda, aut pratermittenda quædam ob varias circumstantias, dummodo id fiat charitate impellente, non cupiditate seducente.

IX. QUÆST. VI. *Dimittenda est justitia veritas propter scandalum vitandum?* RESP. Justitiæ veritas eas humanas actiones dirigit quæ proximorum nostrum spectant, & quæ jura cuique sua reddunt. Prælati, Superiores non raro altioris gradus, & dignitatis delinquentes corrigere negligit ob futuri mali, & scandalum timorem. Sed plerumque scandalum ipsam commentitium est. Frequenter populi scandalum gravissimum patiantur, quod videant minores delinquentem vel ob levia crimina severe plexos, & contra graviorum scelerum fontes impunitos, & indennes à quacumque pœna, quia sunt alicujus gradus, & dignitatis.

X. QUÆST. VII. *Suntne temporalia propter scandalum dimittenda?* RESP. Vel sermo est de bonis alienis custodia nostræ commisisit, aut de bonis propriis, ut sapienter 2. 2. quæst. 43. art. 8. Angelicus docet, resolvitque, bona aliena quorum nos custodes sumus, vel administratores, non esse propter scandala dimittenda. Contra, bona quorum nos domini sumus, sunt interdum propter scandalum pusillorum vitandum negligenda, aut alia via scandalum auferendum.

XI. QUÆST. VIII. *Opera spiritusalia suntne propter scandalum, aut occultanda, aut differenda?* RESP. Opera quæ omnino ad salutem sunt necessaria, nunquam ob quodcumque scandalum sunt omittenda. Opera vero consilia, ut pusillorum scandalum vitetur, occultari interdum, & differri debent, nisi tamen inde majora sequantur mala. Quamobrem dum evangelicæ doctrinæ prædicatio multorum saluti necessaria est, dissimulari, vel negligi licet nequit, etiam inde aliqui pusilli scandalum patiantur. Scandalum autem pharisæorum contemnendum est.

XII. QUÆST. IX. *Quid de scandalo Naamani Syri dicendum?* RESP. Fuso calamo quaestionem hanc tractavi, tom. 2. in Decal. Diss. 9. c. 7. Paucis nunc illam perstringo. Textus sanctus hic est: „Non enim faciet ultra servus tuus hoc, locaufum, aut victimam diis alienis. Hoc autem solum est de quo depreceris Dominum, pro servo tuo, quando ingredieris domum, nus meus templum Remon, & illo ianitu, tene super manum meam, si adoravero in templo, adorante eo in eodem loco, ut ignoscant michi Dominus servo tuo pro hac re. „ Qui dicit ei: Vade in pace. „ Naaman spondet se nunquam in posterum sacrificaturum diis alienis. Verum quia adhuc erat regis addictus servituti, verebatur ne comitari Regem templum

ingredientem deberet, illi ante idolum procumbenti manum porrigere, & cum illo procumbere, sicut antea solebat. Hoc factum timebat; ignorabat tamen, num id evenire deberet. Quemadmodum, qui in occasione proxima necessaria versantur, timent futurum lapsum, licet verè contriti sint. Neque enim dixit Naaman cum adoraverit, sed si adoraverit. Cum Elifæus suum profolytum scrupulis, & anguribus apicatum spectaret, respondit: *Vade in pace; ac si dixisset: Macte animo: nil tale eveniet. Esto robustus. Deus in cujus potestate sunt Regum corda, non permittet ut Regi procumbenti ante idolum interservias. Confide in Domino, vade in pace.* Sic nos ipsi solari, & animare penitentes ab aliqua consuetudine prava conversos, & verentes relapsam ad aspectum amissæ, vel alterius occasionis occurrere, solemus. Nolite timere: in Domino confidite, ipse qui incepit, perficiet opus suum.

XIII. QUÆST. X. *Licitumne est idola, & thus ebrietas vendere, fana, & synagogas construere, & cetera ejusmodi, quorum malus precidatur usus?* RESP. Adstruat plures, posse artificem gravissimo metu percalum infideli petenti idolum inducere. Hæc opinio falsa est. Constructio idoli, & edificatio synagoga, aut fani, opera sunt natura sua mala spectatis omnibus circumstantiis, cum nullum alium usum præter cultum superstitione pollutum habeant. Nullo itaque metu etiam amittenda vitæ purgari à crimine valent. Similiter vitæ est venditio idoli illi qui non ad domum ornatum, sed idololatricæ exercitiæ causa illud emit. Peccant similiter qui ethnicis thus, Judæis agnum vendunt, dum certò, aut probabiliter prævident ejusmodi mercem in supersticiosum usum adhibendam fore. Quæ hæc de re docent plures, adversantur omnium antiquorum Patrum doctrinæ.

XIV. QUÆST. XI. *Graviterne peccant Christiani qui in Turcarum tributum remigant adversus Christianos?* RESP. Disputant in utramque partem Theologi. Adfirmantem sententiam probabiliorē iustico, vero in sensu explicatam. Distinguenda sunt diversa remigandi tempora. Primum cum exploratam captivis Christianis est in pugna committenda victores Christianos futuros adversus Turcas. Secundum cum bellum est injustum, imminetque Christianis libertatis, bonorum, ac vitæ jactura. Tertium cum Christianis imminet dumtaxat bonorum externorum jactura, remigibus verò captivis vitæ amissio, aut membrorum mutilatio. In primo, & tertio casu licet remigare captivos Christianos posse adfirmant omnes. De secundo casu Theologi disputant: & sententia quæ gravis culpe reos captivos remigantes adversus innocentes Christianos damnat, mihi probabilior est. Quoniam nullo jure permittit eis suppetias ferre alteri adversus innocentes, quos ledere crimen est. Peccant autem Turcæ bello injusto Christianos occidentes: peccant ergo, & Christiani auxilium Turcæ præbentes in hac injusta actione. Nec video, qua ratione opposita opinio non

non continetur in dominatione Innocentii XI. Si nequeat famuli heros suos cymba pergenes ad conspuendas virgines adjuvare remigando, aut occedentes per fenestras ad fornican-dum, ad occidendum scalam tenere, vel humeris eos sustinere: qua ratione possunt captivi Christiani sua remigatione Turcarum classem impellere ad Christianorum perniciem? Remigatio indifferens est absolute spectata, sicut tenere scalam, & humeris alium sustinere; at spectatis circumstantiis noxia est, ut innumeris patet exemplis.

XV. QUÆST. XII. *Licitumne est pecunias mutuo accipere à feneratoro parato ad fenerator?* RESP. Responder 2. 2. q. 78. art. 4. S. Thomas his verbis. „Inducere hominem ad peccandum nullo modo licet; ut tamen peccato alterius ad bonum, licitum est: quia & Deus utitur omnibus peccatis ad aliquod bonum, ut dicitur in Enchiridion cap. XI. Et idem Augustinus Publicolæ querenti, utrum liceret uti juramento ejus, qui per falsos deos jurat... responder, quod „qui utitur fide illius, qui per falsos deos jurat, non ad malum, sed ad bonum, non peccato, illius se sociat, quo per dæmonia juravit, sed pacto ejus bono, quo fidem servavit. Si tamen eum induceret ad jurandum per falsos deos, peccaret. Ita etiam in proposito dicendum est, quod nullo modo licet inducere aliquem ad mutuandum sub usuris; licet tamen ab eo, qui hoc paratus est facere, & usuras exerceat, mutuum accipere sub usuris, propter aliquod bonum, quod est subventio suæ necessitatis, vel alterius. „ Homo necessitate pressus rem bonam, nempe mutuum petit: quod is nolit abique senore exercere sua culpa est, quæ in eo sistit, quæque actionem exteriorem accipientis non inducit. Remigatio à captivis Christianis peracta adversus innocentes Christianos, noxia est, quia spectat objectum exterius malum, nempe infoniam Christianorum ruinam: ascensus per fenestras ad stuprandam virginem malus est, quia objectum pravum est. Mutuatio autem pecuniarum objectum bonum respicit, nempe indigentis proximi levamen. Heine sublata necessitate, petere pecuniam etiam à feneratoro parato, peccatum est, ut probabilior sententia docet. Urgente, contra, gravi necessitate, licitum est mutuam petere à quocumque etiam non parato ad feneratora excedenda, tamen si pecuniam is credere nolit abique usura.

XVI. Mercator nequit pecunias fenestras petere ad augendam, amplificandamque negotiationem: licet verò eadem petere valeat, premente necessitate gravi à qua sublevetur, ut se, & familiam suam sustentet. Neque licet deponere pecunias apud feneratoram, dum deponens prævidet eundem illas pecunias disticturum fore ad feneratoram mutuacione usuraria. Similiter non licet vinum dare tabernario, dum certò prævidetur quod illud venditurus sit aqua mixtum. Si vinum aliter vendere nequeas sine gravi incommodo, te posse illud vendere præfato tabernario, docent Sanchez, & Castropalaus. At in praxi vix occurrit ut venditor nequeat im-

dire ejusmodi injustas venditiones: quia tales tabernarios judicet, vel communitati manifestare potest. Cæterum, si urgente necessitate pressus non posses alius vinum vendere, tunc jure tuo uti posses, & permittere venditiones injustas.

XVII. QUÆST. XIII. *Licitumne est suadere illi, qui certo peccaturus est levius, ut omittat gravius crimen?* RESP. Negat probabilior, & mihi vera sententia: quoniam nunquam licet consilium delinquens potest, ut desistat à gravi scelere, permitiendo minus, & leve; at hoc suaderi nullo modo potest. Quare non licet suadere parato ad furandum pauperi, ut furto surripiat pecuniam à divite, quidquid in oppositum dicant Molina, & Sanchez, ob rationem datam: quia nunquam permittitur est consilium malum. Furtum autem divitis malum est, licet gravius sit furtum factum pauperi.

XVIII. QUÆST. XIV. *Licitumne est invitare ad cenam eum, qui solvere jejuniū paratus est?* RESP. Negat communis sententia, quia in vitatio ad actionem quæ a tena lege prohibente, & spectatis circumstantiis nequit à malitia separari. Peccatum autem est quempiam invitare ad actionem quæ omnibus inspectis objectivè noxia est. Quare nec famuli dominis, nec caupones hospitibus carnes ministrare licet postquam jejuni tempore, nec bene pransibus ministrare carnam valent, dum sciunt non esse aut dispensatione, aut necessitate exemptos à jejuniō. In dubio favendum reo est, & presumendum legitime dispensatos esse.

XIX. Caupones excusantur vinum vendentes militibus ad ebrietatem abutentibus, cum denegare nequeunt sine vel vitæ, vel bonorum jactura, quia non tenentur cum tanto difficultate impedire peccata aliena. Hoc gravi periculo sublato, nequeunt caupones vinum vendere illis quos ebrietandos prævident. Frequenter peccant venditores isti, quoniam lucri causa vinum distrahunt. Parochus peccator occipit publice perenni Eucharistiam subministrare tenetur, ut scandalum publicum vitetur.

CAPUT IV.

De vano mulierum ornatu.

I. Gravissimam quaestionem discutendam aggredior, cujus notitia aptissime Confessariis, & Concionatoribus necessaria est, Paucis quoad fieri potest eam perstringam.

II. QUÆST. I. *Ornare mulieres se licet nalent?* RESP. S. Paulus 1. ad Tim. 2. inquit: *Mulieres in habitu ornato, cum circundantia, & sobrietate ornantes.* S. Thomas 2. 2. q. 169. art. 2. ad 4. perspicue hac de re differit. *Mulieres se possunt ornare, vel ut conferent decentiam sui status, vel aliquid superaddere, ut placent viris. Indumenta instituta sunt, non modo ad verenda regenda, naturamque conservandam, tendendamque à frigore & aestu, sed etiam ad gradus distinguendos, & sexus. Quare viri nobiles, & magni-*

giltratus cultoribus pro illis utuntur vestibus. Mulieres quoque nobiliores elegantius quam plebeja ornare se licite valent, vel ut maritis placeant, vel ut nuptias ineant.

III. QUÆST. II. Immoderatus mulierum ornatus improbat ne à Scriptura sancta? RESP. Vehementer & accerrime sunt Prophetarum declamationes ad versus superfluum, & invecundum mulierum ornatum. Isaías cap. 3. hæc habet: Et dixit Dominus: Pro eo quod elevatæ sunt filie Sion, & ambulaverunt extento collo, & nitibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus suis, & composito gradu incedebant; decalvabit Dominus verticem silarum Sion, & Dominus crimem earum nudabit. In die illa auferet Dominus ornamentum calcamentorum, & lunulas, & torques, & monilia, & amillas, & mirras, & discriminabilia, & periscelidas, & mureculas; & elafioriola, & inauras, & anulos, & gemmas in fronte pendentes, & mutatoria, & palliola, & lineamina, & acus, & specula, & sondæ, & vittas, & thessifra. Et erit pro suavi odore fitor, & pro zona funiculus, & pro crispante crine calvitium, & pro fascia pectorali cilicium.

IV. S. Petrus cap. 3. his verbis muliebre ornatum coercet. Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus. S. Paulus ad Tim. 2. inquit: Non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa, sed quod decet mulieres promittentes pietatem. Plurima alia Scripturarum oracula contra vanas mulierum pompas præterco.

V. QUÆST. III. SS. Patres detestantur muliebre pompas? RESP. Integros libros ediderunt Tertullianus, Cyprianus, Chryostomus Augustinus, Hieronymus, cæterique Patres contra mulierum ornamenta. Numquid SS. Patres adeo vehementer inveci essent in muliebre pompas, nisi criminosa istæ essent? Tertullianus lib. de Cult. fem. cap. 11. inquit: Propter ipsum etiam conveniunt, & mutuum videre, ac videri pompæ in publicum profertur, ut aut luxuria negigitur, aut gloria inoleat. S. Cyprianus lib. de Discip. & bab. virg. clamar: Si te sumptuosus ornas, & per publicum notabiliter incedas, oculos in te juvenutis illicias, suspiria adolescentum post te trahas, concupiscendi libidinem nutrias, suspiranda fomenta succendas, ut, etsi ipsa non percas, alios tamen perdas, & velut gladium te, & venenum videtibus præbas, excusari non potes, quasi mente casta sis, & pudica. Brevitatis gratia mitto aliorum Patrum testimonia.

VI. QUÆST. IV. Peccantne mulieres fucis, & sibi vultum adulterant? RESP. Adfirmant omnes. Tertullianus loc. cit. cap. 5. acriter invehit adversus tantam corruptelam. In illum etiam delinquant, quod cutem medicaminibus unguunt, genas robore maculant, oculos fulgine collinunt. Displicet illis nimium plastica Dei. In ipsi redargunt, & reprehendunt artificem omnium. Reprehendunt enim cum emendant, cum adjiciunt, utique ab adversario artificis sumentes additamenta ista, id est diabolo. . . . Videt quasdam & capillum croco vertere. Pudet est etiam nationi sua, quod

non Germanæ, aut Gallæ sint præcipua: ita patriam capillo transferunt. Etiam Tertulliani tempore mulieres Gallæ cæteris luxu, vanitate, fucis, stibis, & ceruisa præbant.

VII. Cyprianus lib. de Hab. virg. similia habet. Dicit Deus: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Et audeat quisquam mutare, & convertere quod Deus fecit? Manus Deo inferunt, quando id quod ille formavit, reformare, & transfigurare contendunt, rescientes quod opus Dei est omne quod nascitur; diaboli quodcumque mutatur.

VIII. Misís Ambrosii, Hieronymi, Augustini testimoniis, S. Thomas 2. 2. q. 169. art. 2. ad 2. hæc docet: Mulierum fucatio . . . non potest esse sine peccato. . . Non semper tamen talis fucatio est cum peccato mortali; sed solum quando fit propter lasciviam, vel in Dei contemptum. S. Bernardinus Senensis cum Alexandro Alensi tom. 1. serm. 47. a. 1. hæc scribit. Mulieres se nimio linientes, aut adulterinos crimines potantes propter tria mortaliter peccant. . . . Quirit enim Alexander de Ales in 4. dist. de Euch. Sacram. Utrum fucatio, aut adulterinos crimines seu vivorum, seu mortuorum ad ornatum sibi usurpantes debeant accedere ad sacram Communionem? Et respondet, quod tales mortaliter peccant, & indignas se efficiunt sacra Communionem. Et hoc esse dicit maxime propter tria, que inde sequuntur. Primum offensa Dei, secundum offensa proximi, tertio offensa sui. Hæc pauca delibasse sufficiat ex plurimis que afferre ex Patribus debuisssem.

IX. QUÆST. V. Quid hoc de argumento doceant nonnulli? RESP. P. Diana tom. 7. coord. res. 9. n. 6. de Ornatu mulierum hæc scribit: Sed ego puto non peccare, etiam si esset superfluum, & maximum, dummodò sit secundum morem patriæ. Patriæ ergo consuetudo derogare Scripturis sanctis, omnium Patrum doctrinæ, & ipsi nature, que à superfluis abhorret, potest.

X. P. Lelsius ad Scripturam, & Patrum testimonia lib. 4. c. 4. dub. 14. n. 114. respondet. Scripturæ illa vel continent exhortationem, cum nullum verbum præceptivum habeant: vel si continent præceptum, agitur de illis, que se ornabant ut alii placerent, ut notat D. Thomas in Gloss. vel certe propter gâdificationem ethnicorum expediebatur illo TEMPORE PRÆCIPUI. Admissa hæc methodo interpretandi Scripturas, iste in finem occidunt. Expediebat illo tempore præcipi honestum, & pudicum mulierum ornatum, secus nostro? Quidni & ad alia plura divinæ Scripturæ oracula simile venustum præberi responsum poterit? Temporaneæ ergo sunt divinæ præceptiones? Exhortationes sunt, non præcepta? Clamat in oppositum universa Patrum traditio, Verum commentum istud adeo vanum est ut seipso corrumpat.

XI. QUÆST. VI. Quandoam mulierum ornatus censendus sit superfluus, & mortiferus? RESP. Ex variis capitibus mortiferus esse potest mulierum ornatus. 1. Ex nimio affectu ostendanti pulchritudinem. 2. ex pravo fine placendi, & accendendi libidinis ignem. 3. ex effectibus. Non solvuntur debita, non erogant elemosynas,

defraudantur artificum mercedes, patrimonium prodigunt. Mulieres vano ornamento addicte frequentissimo castitatem prostituunt, & sub splendidissimo vestium apparatu putidissimam scorta occultantur. Nam communiter homines familiarum reditus non ignorant: heinc conspicientes uxores tot pompis onustas inferunt eisdem meretricio sibi acquirere, undè pompam splendore resuscitant.

XII. Certa, & præcisa regula designari nequit, quandoam superfluum mulierum ornatum sit peccatum mortale. Illud tamen certum est frequentissimè mulieres peccare mortaliter in hoc genere, maxime tempore nostro ob continuas femininarum, & virorum conversationes. Eo enim hujusmodi feminæ studia sua conferunt, ut his in congressibus resurgant, & singula præstare cæteris student in peregrinis vestium formis. Malitia istius ornatus, non tam ex superfluo pretio, & valore vestium, quam ex vana, & immodesta ornamenta forma colligenda est. Vestitus enim pretiosus esse potest, elegans, magnique pretii, & simul pudicus, & verecundus, ut contingere in nobili matrona, & principe femina potest. Verum communiter harum femininarum vestitus vanus, immodestus, & impudicus est, qui quæ evincit feminas istas effrontes, superbas, & expudoratas esse; feminæ istæ sunt concupiscentiæ flabella, pudoris, & castitatis profligatrices, & civitatum scandala, atque perpetuum murmuratorum argumentum.

XIII. Cajetanus in hac materia nihilum laxavit habenas, & laxam doctrinam docet. Benigniores plures ultra progressi sunt. Negligenda est præsertim in hac materia, istorum lectio, & divinarum Scripturarum, atque SS. Patrum doctrina præ oculis habenda est. An Scripturæ, an Patres tam vehementer adversus has femininarum illecebras, & lenocinia inveci essent, si ornatus earundem indifferens, vel leviter noxius esset?

XIV. Opportunissima est argumentatio Dionysii Carthusiani, qui Tom. 1. opus. art. 14. hæc scribit: . . . Sancti Patres, & gloriosi, illuminatissimi, mique Doctores contra ornatum superfluum, & exquisitum, curiosum, superfluumque vestium, tam rigorose non scriberent, nisi in eis mortalium culpam existeret judicassent. Venialia quippe peccata talem reprehensionem, & condemnationem non promerent. Hinc quidam Novelli scribit in suo tractatu: Mulieres inaniter ornantes plus sibi nocent, quam aliis: quia mortaliter peccant, etiam si non aliant alios. Præterea si mulier nec appetat virum, nec appeti cupiat, indifferet tamen, & inordinatè ornatum suum, pulchritudinemque ostendat; laqueum aliis injiciendo, mortaliter peccat; quemadmodum in Ecclesiastico scriptum est. Qui laqueum alteri ponit, peribit in illo: & qui fodit foveam, incidet in eam. Denique Apollolus jubet: Mulier debet habere velamen super caput suum propter Angelos, id est Sacerdotes, & Clericos, spiritualesque viros, ne cadant per eam. Præcedenti quoque articulo ex verbis sancto-

rum Cypriani, Hieronymi, Chryostomi, atque Ambrosii est probatum, quod mulieres, & virgines se ita ornantes, & ostendentes præbens viris, & juvenibus peccandi fomenta, incitamenta libidinis, & veluti gladium, ac venenum intuentibus se exponunt. Insuper Hieronymus ait: Nitor, ornatus, & species Hieronymus ignis est juvenum, fomenta libidinum, impudicæ mentis indicium. Quomodo potest sua peccata deslere que cutem nudat, & faciem in faciem ducit? Ornatus iste non decor Dei, sed velamen est antiquitatis. Quia fiducia virtus ad cælum erigit, quos Conditor non agnoscit.

XV. B. Henricus sup. O. P. evangelicæ potententiæ prodigium, ac divina Sapientia luminis magnopere illustratus, in suo Tractatu quem inscripsit Colloquia spiritualia JESUM inter, & F. HENRICUM SUSONEM, cap. 10. hæc docet. . . . Sed insuper recogita, quo sint prolapsæ mulieres, & quam à femineo sexu his temporibus timor, ac honor Dei contemnatur, atque pessumdatur. Quippe tot in mundo reperitur mulieres, que pudore omni exute, præ viris ipsis impudicæ sunt, & effrontes. Mulieres honestas, & pias, ac religiofas non alloquor; sed illas, que mundo dedite, verbis, factis, vestibus, moribusque ampositis immolant, plusque viris quam Deo placere student. Hæ sunt latronum speluncæ, voraginesque infernales. Illarum flagitia Deus dissimulat, magna que illas patientia sustinet absque ullo profectu. Ipse interim honestæ, moratæque matronæ haberi voluit; & tamen fatidicus Deo olent, quam publica scorta. Quoniam hæc sæpius saltem tremunt, atque in timore, & tremore vitam agunt, que salutis angore percelluntur. Verum illæ fronte fracta, magna que perditionis viam fecerunt obambulant, atque impotenti, & tacita inhonestate captæ, in tremenda Dei, furumque animarum æcitate ducunt dies suos. Quæ cariores demonibus sunt, quam meretrices. Quippe superbis indute vestibus prodeunt, gestu, incessu, verbis, oculis semper impudicæ, & inhonestæ plus incitant, & movent homines ad venereum quam fœmæ proflicite. Quæ ratione plures illarum quam illarum lenocinio animas lucrantur diaboli. Credas mihi velim, centrum letalia crimina animo in dies singulos ab his perpetrari: nec proterea, vel unum dignoscunt; sed pudicas, benedique moratas sese reputant. Et tamen quot juvenes, quot viri illarum pulchritudine, ac tam libere impudicitæ prospectu obæcati deliberato animi, mo eisdem concupiscunt; quod sæpius accidit, etiam si affectu illas nequeant. Quapropter omnium istorum consensum, ac letalium criminum rex sunt, & participes fœminæ istæ. Quoniam lasciva veste, incessu impudenti, oculisque impudicis peccandi occasione vi dentibus præbent, & aniam eisdem percipiunt. di. Quin, & in hominis vanas in placiditate, & si tempus spectans, ita ad libidinem accendatur, ut ignem extincturus prostituta

perat, omnibus his flagitiis obnoxia sunt miscella ista; quamvis credere hoc, neque intelligere velint. Scito morte instante, demonem in illarum mentis oculos superblatam, delectationum, indignarumque vanitatum, & aliorum scelerum, quæ nunquam agnovit, spectra ingerere, ut securus in desperationem, & æternæ mortis abyssum illas detridat. Nec earum salutem profunt pascha- lia sacramenta, nec sacra viatica, eo quod in vitia sacramenta suscipiunt animo perve- rando in luxus, pompæ, pravarumque consuetudinum abusu. Nec in mortis extremo peccatorum, quæ propria malicia ignorant, recordantur. Idcirco me in corde sordido, putridoque recipiunt; meliusque illis foret centum millia dæmoniorum, quam Deum vivum, tremendumque in pectus mortali cri- mine pollutum admittere. SED VÆ CONFESSARIIS, qui has miseræ, infelicissimæque mulieres illaminari negligunt.

XVI. Auditis, o Confessarii, sanctarum Scripturarum, Patrum, & graviorum Theologo- rum testimonia. Facebant ergo distinctiuncule, quibus nonnulli mundum sociare cum Evangelio contendunt. Pompis renuntiarent in professione Baptismatis Christiani. Quænam sunt pompæ istæ? Non sanè aliæ nisi quæ mundanam redolent vanitatem, quæ hominum corda emolliunt, quæ concupiscentiam accendunt. Cedo. Si mulieres christiane promississent Satanz, & mundo se pompis exquisitis sectaturas fore: si spondissent toto studio, & omni vitium conatu se operari navaturas luxui, fustui, ambitioni, & vanitati, an insanius impotentius posset? An mulieres mahometanæ, paganz, lutheranz, vaniores, ambitiosiores, & effrenatores feminis catholicis? Quid ergo in Baptismate Christo promissum? Quænam est professionis renun- tiandi pompis, & operibus Satanz obligatio? Quisnam significatus? Væ, væ Confessariis, qui vanas litas, & theatrales matronulas, expudoras, atque profligati christiani pudoris feminas ad Christi sacramenta admittunt.

XVII. QUÆST. VII. Peccante mortaliter fornicatione nudato pectore incidentes? RESP. Plures recentiores innoxiam à gravi culpa defendunt hanc ubertum nuditatem, si sit secundum morem patriæ. Hanc opinionem falsam, improbabilem, & laxam existimo. Patriæ mos merum com- mentum est. Quid? Mos Patriæ honestabit corrupelam scandali plenissimam, atque à divinis Scripturis, à Patribus, & à Theologis improbatam? Si divinz Scripturæ, & Patres omnes velint mulieris caput jubent; si intorres & cin- cinctiores crines damnant: quæz illi jacula non intorquerent in hanc putidissimam consuetudi- nem? Tantæ impudentiæ non meminerunt Pa- tres, quia illorum tempore adeo procaces, & effrenatæ fornicatione non erant. Continuo ac appar- uit impudicissimus abusus, eundem execrati sunt omnes viri Dei.

XVIII. Paucis rem perstringo. Ille mulie- ris ornatus jure naturali, & divino vetitus affe-

ritur qui libidinis illicium est, & procacitatis argumentum. At nuda ubera ad venerem viros provocant: ergo veitita est circumdanda exerta offensio. Nec refert quod vaserimus, & impu- dicæ feminæ fasciis nigellis, & translucidis mammillas ornent: quia non occultant, neque operiunt, sed his prestigils magis irritant, & alliciunt ad contemplationem. Velamina illa sunt diabolica irritamenta, quæ efficaciam accendunt curiositatem. Nec blateres, invecita consuetudi- ne, mammillas istas nudatas vim amittere al- licendi, & accendendi libidinem, quia quæ fa- miliaria sunt minus movent. Deliria quippè hæc sunt, & insanientium spectra. Epulæ lautæ fa- miliaris, & quotidianæ nunquid vim amiserunt irritandi famelicos? Appetitiones humanæ usæ non coercentur, sed roborantur, & fuginantur. Sola abstinentia, & à periculis, & irritamentis subtractio concupiscentiam in servitium redi- git. Mos itaque, vel consuetudo quæ obrudunt, abusus est detestabilis, & profligata honestas, & impudicitia monumentum. Denegent ergo Confessarii mulierculis istis quæ per publi- cas vias prostitutionis, & fornicationis vexilla explent, abolitionem.

XIX. QUÆST. VIII. Peccante fornicatione, quæ se conspicit: præbet viis à quibus se suspicer hanc causam præcedentem? RESP. Si mulier nulla iusta causa necessitatis, vel utilitatis ducta, domo egrediat, prævidetque se turpiter ab hoc, ac iusto viro amandam fore, graviter peccat juxta communem Theologorum sententiam. Nec voluitas exerceat libertatis ratio iusta est, quæ à culpa eam liberet. Libertas quippè humanæ charitatis legibus subiecta est. Caritas autem jubet, ut spiritualis proximi jactura vitetur, præsertim cum id præstiti absque gravi detri- mento potest. Nec loco notabili detrimenti ha- beri impedimentum breve propriæ libertatis va- let. Alia ergo ratio præter exercitium propriæ libertatis assignari debet, ut licet hoc in casu egrediat, Legitima autem causa egressus esse necessitas eundi ad Ecclesiam, invitandi infir- mos, tractandi propria negotia.

XX. Distingendum est tamen scandalum pusillorum à scandalo pharisaico. Ut illud evitet mulier, quando prævidet se turpiter amandam ab hoc determinato viro, debet pro aliqua vice vel omittere sacrum, vel aliam adire Eccle- siam, vel disferre auditionem Sacri: quoniam præceptum vitandi scandali prævalet præcepto audiendi Sacri. Verum in praxi raro hoc con- tingit, quia raro scandalum pusillorum, qui vel ex ignorantia, vel ex mera imbecillitate pec- cent, contingit. Peccant enim communiter ex malitia, atque adeo scandalum est pharisaicum, quod juxta omnes contemnendum est, quando vitari nequit sine ordinis perturbacione. Puella, & mulier formosa prævidet se ab aliquibus in tali convivio turpiter amandam, quia licet illic interventuros fore aliquos impudicos viros libi- dine ætuantes; si absque gravi incommodo ab- stinere tali convivio potest, tenetur se continere, quia præceptum charitatis urget, ut vitetur pe- ti-

scilium peccati mortalis perpetrandi à proximo, dum id præstiti potest absque notabili detri- mento. Lege pura Tom. 1. in Decal. Diff. IX. c. 10.

XXI. QUÆST. IX. Peccante mortaliter mu- lieres, quæ pulchritudine sua scilicet inferebantur, & illorum familiaris colloquio fruuntur, dum ex plu- ribus indicibus probabiliter colligunt illos erga se vene- ris amore figurare? RESP. Adfirmant omnes, mulieres istas lealiter peccare, quamvis ipsæ alienæ omnino sint à quacumque libidine, quia cooperantur aliorum peccato, & scandalum præ- bent. Quare mulieres, & matronulæ ætatis nos- træ, quæ venustulas, & bellulos suos clientes, & veneris candidatos quotidie ad familiaria collo- quia excipiunt, ad latera assidentes habent, eorumque fruuntur servitute in accessu, ascensu, & descensu: mulieres, inquam, istæ, in data hypo- thesi, sunt in continuo peccato mortali. Aut respiciant igitur, aut sacramentis vale dicant, ne quodis sic recipiant, sacrilegia multiplicent. Confessarii vero secum putent, abolitionum quas sicis præsentibus imperiti fuerint, duram æternam reddendam esse rationem.

XXII. QUÆST. X. Licitumne nautis, & au- rigis heri deservi in domum concubinae, vel concu- binam in domum heri? RESP. P. Diana Tom. 7. cord. tract. 5. res. 42. frequenter contingere hanc causam testatur, & cum Merola adjuvan- tem opinionem defendit. Hæc opinio falsa mihi est, & contenta in thesi 5. 1. proscripta ab Inno- centio XI. de Summis adjuvantibus herum suum ascendentes per fenestram ad fornicandum: quæ thesi supra rescripta est. Nisi hoc officium nautæ, & aurigæ præstiti, lucrum amittunt, inquit Diana. Ne egregia ratio! Quando nau- tæ, & aurigæ evidenter sciunt hanc esse concu- binam, & herum exerceat concubinitatum, adjuvant herum, & influunt in fornicationes natura sua malas. Sporer tract. 5. in Decal. cap. 1. sect. 3. num. 99. has actiones esse licitas cum Diana, Tamburino, Castropalao, alii- que contendit.

XXIII. Sed auctores isti falluntur: quia licet actiones istæ præcedat à circumstantiis indiffe- rentes sint, in casu tamen exposito turpes reipsa sunt, ut patet ex eadem thesi damnata de famu- lis, qui adjuvant herum ad fornicandum.

XXIV. QUÆST. XI. Possuntne deservi litte- re amatorie ad amicum amici? RESP. Negat ab- solute P. Tamburinus lib. 5. in Decal. c. 1. §. 4. n. 20. subdit verò continuo: Facit tamen, si ti- bi magis est iustitiam amicitia, ac vere tingere eam amittere, excusari te posse: quia tunc notabi- lis nocentia motus accedit. Hæc doctrina mihi falsa est, sicut alia quam ibidem auctor docet, de his qui ex officio humeris deferunt, quos probabiliter à peccato mortali excusat, dum puel- lam conducunt ad lascivium adolescentem, dum- modo non placeat illis peccatum, & faciant obsequia prædicta ob bonum finem, puta ob justam mercedem. Addit Tamburinus: Si bi ve- rores, seu bajuli, adeo sint religiosi, ut nolant se, suasque operas locare in ejusmodi vestationibus, sa- cile in suo lucro stabiliter laborant. Ut mea mi-

nima præter opinio, doctrina hæc scandalum ingerit. Peccat matius dum uxori occasionem peccandi præbet, ut eam deprehendat in adul- terio; licet permittere possit adulterium quod impedire nequit, ut uxor deprehensa in actuali delicto respicitur. Vitium quoque est deesse literas amatorias turpia continentes, aut librum provocantem ad duellum, quiquid in contra- rium effusant nonnulli: quia tales participes sunt peccatorum.

XXV. QUÆST. XII. Licitumne est meretricibus inferre, eas ad donum amasio comitari, jan- nam amasio aperire, lectum sternere? RESP. Lay- man, Tamburinus, Sporer, Caramuel, aliique Probabilistæ laxam, & aliqui laxissimam doc- trinam hoc de argumento docent. Pauca verba ex Caramuele transcribo. Possunt famuli tu- ta conscientia meretricem, aut pellice mensa ministrare, cibos non solum communes, sed & calidos, & provocantes ad venere condire, & lectum præ- paratum sternere... Non est peccatum mortale do- mino, & pellice aliam rem habiturus, aut lectum procurare hospitio, aut parare meliorem solio, aut sibi subleire. Ratio est, quia aliud est fornicari, aliud insipere in ipsa fornicatione habere delecta- tionem in genere luxuria. Lege Tom. 2. in Decal. Diff. 9. c. 12. ubi laxa theorematum quorundam auctorum invenies.

XXVI. Ad quætionem respondeo, non modo non posse famulos, & ancillas licite ape- rire janam amasio ingredientem ad fornicandum cum sua pellice, neque eam adducere in do- mum heri, aut faciem præferre, illam comitari, sternere lectum; sed dico, nullo modo licitum esse famulati, vel inferre meretrici. Serid ex- pende verba propositionis damnatæ, & præster- tim illa, aut quid simile cooperandi; & inde col- liges oppositam opinionem plurium esse proscriptam. Quid quod ipsa Scriptura sancta hunc fa- mulatum vetat, & execrat? Recedit à taber- naculis hominum impiorum, & nulle tangere que ad eos pertinent, ne involvamus in peccatis eorum. Num. 16. Rurus Ithas c. 3. clamat: Recedit, recedit, recitè inde, pollutum nullo tangere, exite de medio ejus. & Jerem. c. 43. Fugite, & salvate animas vestras. Undè sic arguo.

XXVII. Malorum consortium declinandum Deus jubet. Dicant nobis, qui famulatum meretricibus exhibitum licitum docent, an sit con- sortium meretricio pejas, & societas sceleris? Reponunt, ancillas famulati meretricibus, non quatenus meretricibus, sed quatenus mulieribus: eisdem inservire non in meretricio, sed in rebus indifferentibus, ut sunt cibos coquere, do- mum vertere, lectum parare, & id genus cæte- ra. Esto. At dum hæc ancilla præstiti, nunquid non habitant in domo Babylonis, in tabernaculis impiorum, in domibus fornicorum, unde recedendum esse Scripturæ sanctæ imperant? Navar- rus, inquit novissimus quidam scripor, benigni- nus loquitur, & quidem forte, fabdit, in aliquibus circumstantiis poterit inveniri excusatio. Hic scripor frequenter dubitans, & verecundus pernicio- sam animabus benignitatem insinuat. In nulla cir-

circumstantia ancilla christianæ famulari meretricibus licite possunt: quoniam & divinæ Scripturæ & lex naturalis jubent, ut ab iniquorum consortio, & societate fugiamus. Idem dicendum de famulis, qui interserviunt publicis usurariis, quos laudatus scriptor excusat, dum numerant pecunias dandas, cum timent ejectionem à servitio, & difficultatem inventendi alium herum. Famuli isti nequeunt licite publicis usurariis in fenestri nundinatione inservire. Idcirco dimittere continuo famulatum debent, & alia via vitam sustentare.

XXVIII. QUÆST. XIII. *Licitumne est locare domum meretricibus?* RESP. Adfirmant communiter Probabilistæ Sanchez, Azorius, Diana, Vazquez, Castropalaus, Tamburinus, Salmanticensis, Sporer, & alii. Novissimus quidam scriptor eandem opinionem defendit, quando domus sit in loco civitatis non multum frequentato, & valde exposito, & alioquin locator gravaretur, quia tenuis fortunæ, nisi domum locaret: quoniam domus non conceditur ad peccandum, sed ad habitandum. Hæc sunt lenocinia, quibus animæ venenum obtegatur. Etiam Benignista, qui defendebant thesım proscriptam ab Innocentio XI. dicebant, famulos tenere scalam, & adjuvare herum non ad fornicandum, sed ad ascendendum. Citati auctores, ut veritatem obtulerent, sophistice loquuntur. Quis insiciatur licitam esse locationem domus ad habitandum? Disputatur nunc utrum licitum sit locare domum meretrici, quæ in præfata domo lupanar aperire, & corporis sui prostitutione quantum facere intendit. Hoc autem illicitum, & vitiosum asserimus. Permittit Principes meretricibus. Quid istud? Si illicita est locatio domus meretricibus facta, sicut permissio Principis non purgat à crimine meretricium, ita neque domus locationem; nisi forte in remotioribus locis jam ab ipso Principe pro solis meretricibus specialiter deputatis.

XXIX. Quod dictum de meretricibus est, idem de fornicatoribus publicis, & de lenociniis dicendum, arque de illis qui vestes, lectisternia & torus cubiculi ornamenta meretricibus locant, ut optimis vestibus indutæ, & eleganti ornata splendida ditiores excipere scortatores valeant. Quid? An non licet meretricem vestire, & lectulum, in quo dormiat, præbere? Licet sanè. Sed aliud est induere pauperem, aliud fulgida locare ornamenta ad meretricandum. Primum officium est charitatis, alterum nundinatio iniquitatis.

XXX. QUÆST. XIV. *Licitumne est commodare alicui cubiculum ad fornicandum?* RESP. P. Diana, res. 48. adfirmantem opinionem defendit his verbis: *Vir nobilissimus instanter ab amico domum ejus ad meretricandum petebat; & si hoc illi denegasset, in gravissimum damnum incidebat. Consuluit, an peccaret hoc faciendo? Et respondi negative. Quia commodare cubiculum ex objecto non est intrinsece malum. Commodare cubiculum, non modo ex objecto non est malum, sed bonum. Commodare verò ad fornicandum lectus est fla-*

gitiosissimum. Non minus laxa est opinio quam idem P. Diana defendit, allegatque pro ea Castropalaus, inquis licitum esse donare judicis concubine, ut apud eundem intercedat.

XXXI. QUÆST. XV. *Pingens concubing imaginem dandam amasio, perpetratne peccatum scandalum?* RESP. P. Sporer trah. 5. c. 1. sect. 3. n. 93. citans Tamburinum, Dianam, alioque Probabilistæ docet, posse pictorem concubine imaginem pingere amasio gravissima argente necessitate, puta metu mortis, mutilationis, & aliterius similiis mali. Hanc opinionem defendunt etiam Salmanticensis, qui citant Azorium, Sanchez, Castropalaus, Bonacinam, & alios. Et loquuntur eo in sensu in quo pictor scit se pingere concubine imaginem illius amasio, quem probabiliter prævidet abuturum eadem fore ad venerem sibi accendendam. Hæc opinio sua manifestata laxitate destruit, quin egeat constitutione.

XXXII. QUÆST. XVI. *Licitumne pictores imaginis turpes depingunt?* RESP. Absolutè negant omnes. P. Sporer loc. cit. n. 92. refert Tamourinum cum aliis junioribus docentem posse licite pictorem pingere valde turpia, & obscena sensu, aut iterum; si tanta esset pictoris necessitas ut eo lucro indigeret ad victum, vestitum, & aliud hujusmodi. Hæc opinio falsa est, & scandali plena. Licitum erit erit secundum istos peccare *se mel*, aut iterum ad victum, & vestitum comparandum? Quod quam sit absurdum, nemo non videt. Regule præcise definiendi, quæ sit pictura obscena, designari nequeunt. Puellæ venustas imago vultu, mamillis, pectore vividis coloribus expressis suapte natura ad venerem incitat, tamen pendenda obrecta sunt. Quæ nuditas licita est in feminis, vitiosque dum vivunt, eadem præter propter est in eorumdem imaginibus. Prudentia christiana opus est.

XXXIII. QUÆST. XVII. *Quid de illis dicendum, qui obscenas imagines palam in domibus expostas tenent?* RESP. P. Diana tom. 7. trah. 5. res. 63. adfirmat quidem istos peccare mortaliter, nisi, inquit, illas retineant ornatus causa, & aliquo velo reatas. Quem prætere ornatum valent, si recte sint, & occultate? Imagines lascivæ idola sunt veneris, & demonum simulacra. Simiam Christi agere diabolus percontat. Religio christiana sacra invehit picturas, ut fideles excitaret ad pietatem, & ad heroica gesta Sanctorum imitanda. Diabolus, ut mundanos homines impotentius ad libidinem accenderet, lascivas Veneris, Didonis, Cleopatras imagines excogitavit. Quodnam tanti scandalum remedium? Unicum. Aut pennicillo abolere totum quod obscenitatem redolet, aut tales imagines comburere. Hoc est unicum remedium. Minime satis est velo eadem tegere, & oclusas intra clausum cubiculum servare; sed comburenda omnino sunt, aut pennicillo delendum totum quod obscenum est. Nec vendi, aut distrahi queunt, sicut vendi, aut donari nequeunt merces pelle infectæ. Qui has obscenas imagines servant, rejici omnino à sacramentis debent, donec hæc scandala sustulerint,

DISSERTATIO V.

De Religione.

CAPUT I.

Natura, & alius Religionis, quam præscribit primum Decalogi mandatum.

I. DUO præcipit primum Decalogi mandatum. Prout adfirmans est, Dei cultum præscribit. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies*: Matth. 4. Quatenus negans est, verat exhiberi cultum diis alienis. *Non habebis deos alienos coram me: nec facies tibi sculptile, non adorabis ea, neque coles*: Exod. 20.

II. QUÆST. I. *Quid sit Religio?* RESP. Communis definitio Religionis hæc est: *Religio virtus est quæ debitum cultum Deo exhibet tanquam prima omnium principio*. S. Thomas 2. 2. q. 81. art. 1. etymologiam Religionis accersit à relegendo ea quæ sunt divini cultus, quia hujusmodi sunt frequenter in corde revolvenda. Religio virtus est non theologica, quia Deum proximè non spectat; sed moralis, & quidem inter has virtutes princeps, cujus objectum cultus est Deo exhibendus, ut Angelicus 2. 2. q. 81. art. 5. docet.

III. QUÆST. II. *Quot sunt Religionis actus?* RESP. Duo sunt Religionis actuum genera: alterum interiorum, ut *devotio*, & *cratio*; alterum exteriorum, qui in tres classes dividuntur. Alii corpus ipsum Deo subjiciunt, ut *adoratio*; alii res exteriores Deo immolant, ut *sacrificia*, *oblationes*, *decime*, *primicie*, ceteraque id genus, quæ uno *oblationis* nomine comprehenduntur: postremi sunt ii quibus in divini honoris protectionem aliquid adhibetur, ut sunt *juramenta*, quibus nomen Dei invocatur, *vota*, quibus aliquid Deo promittitur. De his omnibus agendum est.

IV. QUÆST. III. *Quid sit devotio?* RESP. Hanc finitionem 2. 2. quæst. 82. art. 1. tradit S. Thomas: *Voluntas quadam promptè tradendi se ad ea quæ pertinent ad Dei famulatum*. Voluntas in finitione posita non potestatem, sed actum exprimit. Ceteræ particulæ peculiariter devotionis naturam produnt. Hæc quippe promptitudo, quæ animum constituit expeditum in divino servitio, & celerem in executione eorum quæ in Dei honorem cedunt, est singularis devotionis tessera.

V. QUÆST. IV. *Quivam sint devotionis effectus?* RESP. Sunt cordis læticia, interior animi suavitas, gustus, & delectatio. Necessè tamen haud est ut semper devotio hos pariat effectus, cum pluries pii, sanctique viri his omnibus non raro priventur, nec propterea minus fervidi, & expediti sunt in Religionis officiis. Maturior devotionis fructus est exacta mandatorum observantia, quæ frequenter recentissos effectus edit.

VI. Duplex devotionis causa. Prima, & princeps Deus est, qui ubi vult spirat, uberioque effundit gratiarum copiam. Altera est interior meditatio divinæ bonitatis, clementiæ,

rint, & alias sacras imagines substituerint, ut præterita scandala, quoad possunt, compensent.

XXXIV. QUÆST. XVIII. *Licitumne est petere solutionem masculici à malefico, vel saga?* RESP. Adfirmant aliqui, dummodò absque maleficio auferri possit; etiam si prævidas maleficum ope demonis probabiliter usurum. Hæc opinio mihi falsa est. Dum enim prævidas, maleficum probabiliter arte demonis usurum, inuis in ejusdem peccatum, & ejusdem iniquitati assentiris. Debes ergo à malefico solutionem masculici petere cum expressa protestatione, quod fiat absque demonis ope.

XXXV. QUÆST. XIX. *Quid de frequentatione comediarum, & promiscua virorum, & mulierum conversatione dicendum?* RESP. Hujus questionis resolutionem dabo in sexto Decalogi mandatum. Adversus spectacula theatralia dissertationes duas publici juris feci, adjecta tertia de Presbyteris personatis. Theatra publica, quæ hodiè communiter, aut saltem sæpissimè repræsentantur, obscena sunt, & turpia: idcirco peccant qui illa frequentant. De pessima mulierum, & virorum conversatione loc. cit. dicam, & Confessariorum, qui tales mulierculas, & barbatulos ad sacramenta admittunt, inscitiam, & negligentiam explicabo.

XXXVI. QUÆST. XX. *Quid agere illi debent, qui falsa doctrina, aut fraude alios in peccatum impulerunt, aut à bono, ab ingressu in Religionem retraxerunt?* RESP. Tenentur, quoad fieri potest, damnum compensare: & primò falsam doctrinam retrahere, & à peccato subducere: quia isti qui dolo, fraude, vel falsa doctrina in peccatum alios impellunt, peccant non contra charitatem modò, verum etiam contra justitiam. Qui absque fraude, vel falsa doctrina alios ad peccandum seduxit solo malo exemplo, tum peccat dumtaxat contra charitatem: quia scienter, & libere, licet pravo exemplo allesti, peccato consenserunt isti. Qui ab ingressu in Religionem alios retrahit sine pravo, scandalum perpetrat, quod reparare tenetur. Nullum verò peccatum committit, si à Religione retrahat eo fine ut consulat eterne alterius saluti. Qui scienter, & ob humanas rationes impediunt candidatos, ne Religionem, in quibus viget spiritus evangelicæ perfectionis, ingrediantur, peccant contra charitatem, si solis suasionibus, & precibus, quæ libertatem non auferunt, utantur. Nam si vim, & fraudes adhibeant, peccant etiam contra justitiam. Quo in casu diligentiam omnem adhibere debent, quia damnum illatum tum ingredi volenti, tum Religioni reparant.

aliorumque divinæ naturæ attributorum, & simul nostræ egestatis, & infirmitatis, Priorem meditationem lætitiæ, hilaritatis, & gaudium consequuntur. Posteriorem humilitatis, animi demissio vanitatis, & superbiam contemptio. De tempore quo præceptum devotionis urgeat, mox dicam.

CAPUT II.

De oratione, ejusque necessitate.

I. **A**lter Religionis actus oratio est, quam sic 2. 2. q. 83. art. 1. definit ex Damasceno S. Thomas: Oratio est petitio decentium à Deo. Locum generis petitio tenet: altera particula indicat decentia esse in oratione petenda; ultima particula à Deo orationem actum Religionis constituit. A Deo enim petenda dona sunt tum naturalia, tum supernaturalia. Hac petitione confitemur Deum omnium rerum principium, ejusdem excellentiam reverentur, eidem subjicimur, & nostræ egestatis præsidia ab eodem imploramus. Oratio actus est intellectus, quamvis Religio in voluntate residet.

II. Oratio altera interior, seu mentalis; altera exterior, seu vocalis. Utramque commendat Scriptura sancta. De priori inquit *Psalm. 38. regius Propheta: In meditatione mea exarsit ignis.* Hac oratio sita haudquamquam est in quodam mentali otio, seu in sola suspensione intellectus; & in passiva quadam inertia, ut contentebant Quiescitiæ: sed in actibus intellectus, & voluntatis, quibus divina attributa, bonitatem, clementiam, justitiam, & beneficia infinita que nobis conferre Deus, ferventi studio recolimus, & quibus nostram infirmitatem, egestatem, & pauperatam perpendimus: in actibus amoris, desiderii, fiducia, aliisque piis affectibus, quibus caelestia concupiscimus, tota respicimus. Altera oratio vocalis est, quæ mente, & verbis perficitur. De hac loquitur *Hebr. 13. S. Paulus: Per ipsam offeramus hostiam laudis Deo, id est fructum labiorum conscientiam nominis ejus.* Quamvis verba necessaria absolute non sint, cum Deum nihil lateat, sciatque infirmitatem nostram; nihilominus necessaria sunt hæc exteriora signa: tum quia homo mente, & corpore constat; & secundum utramque partem Deo se subjicere debet, illique inservire: tum quia non anima modo, verum etiam corpus divinis eget auxiliis; tum denique quia hæc exteriora verba interiores affectus excitant, pioque animi motus facillius accendunt, & fovent, & proximum ad devotionem allicitant.

III. **QUÆST. II.** *Estne oratio necessaria necessitate morali?* RESP. Adfirmat S. Thomas 2. 2. quest. 83. art. 2. & 4. & in 4. dist. 15. quest. 4. art. 1. cui subscribunt graviores Theologi. Hanc doctrinam hausc Angelicus ex Gennadio, qui lib. de Eccl. Dogm. c. 56. inquit: Nullum credimus ad salutem nisi Deo invocante venire; nullum invocatum salutem suam nisi Deo auxiliante operari; nullum nisi orationem auxilium promereri. Tandem sententiam nostram confirmat *sess. 6. c. 11. Concilium Tridentinum inquit: Deus impossibilitatem non jubet,*

sed jubendo monet, & facere quod posuit, & petere quod non posuit, & adjuvat ut possit.

IV. Hæc necessitas ab humana quoque naturæ infirmitate accersitur. Tanta squidem est humanorum appetituum adversus rationem rebellio, & colluctatio tanta, ut sine gratia vix pugnare, nedum vincere possimus. Hic porro est à divina providentia institutus ordo, ut gratia hæc non imperiatur, nisi prævis precibus flagretur. Quod Deus possit non petentibus dare dona sua, quis est qui revocare hoc in controversiam queat? At in præsentiarum nobis sermo est de orationis necessitate, spectato divinæ providentiæ ordine. Nonne ipsius naturæ instinctus, & mendicium ad elemosinam petitionem, & infirmum ad implorandam à medico medicinam excitat? Conjunctionem tandem Deum inter, & hominem, mutuumque commercium evincit. Si enim Deus ignavis, & mutis dona sua distribueret, vix divini Benefactoris recordarentur homines ad terrena propensissimi. Quare magnopere refusetur Dei misericordia in hoc ipso imposito onere petendi sua dona, cum eo spectet onus istud, ut Deo homines strictiore vinculo perpetuoque ligamine, atque mutua conjunctione sint devincti.

V. Deus Paulum non orantem, sed perfectentem Christum prævenit. Quid inde? Primas illustrationes, primamque gratiam prævenientem, & excitantem absque precibus Deum elargiri ultro fatemur. Sed necessitatem orationis defendimus ad obtinendam secundam gratiam, ad perseverandum in eadem, & ad gloriam obtinendam.

VI. **QUÆST. II.** *Daturne orandi præceptum?* RESP. Adfirmat omnes, illudque perspicue Scripturæ sanctæ manifestant. *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem: Matth. 17. & S. Lucas cap. 18. Oportet semper orare, & non deficere: & S. Paulus: Sine intermissione orate: ad Gal. 5. & iterum ad Timot. 1. cap. 2. Volo virum orare in omni loco. . . similiter & mulieres.* Quod præceptum 2. 2. quest. 83. art. 3. ad 2. sic explicat S. Thomas. Non solum petere, que desideramus, sed etiam rectè aliquid desiderare sub præcepto cadit: sed desiderare quidem cadit sub præcepto charitatis; petere autem sub præcepto Religionis: quod quidem ponitur *Matth. 7. Petite, & accipietis.* Ratio ex his quæ dicta sunt, patet. Oratio necessaria est necessitate mediæ, ut dictum est: ego potiori iure necessaria necessitate præcepti.

VII. **QUÆST. III.** *Quo tempore determinato urgeat orationis præceptum?* RESP. Omnes Patres continenter juxta Scripturæ divinæ oracula orandum suadent. Casuisti recentes non pauci suis distinctiunculis ferè de medio tollunt orandi præceptum. Distingunt isti obligationem per se, & obligationem per accidens; directam, & indirectam. Et ne imponere illis videatur, audiamus Tamburinum benigniorum Casistarum facillè principem, qui l. 2. in Dec. cap. 4. §. 2. n. 4. hæc scribit. *Ego hic sentio, quod sup. cap. 1. §. 1. n. 8. dixi de præcepto fidei, spei, & charitatis: non dari scilicet certum tempus, & determinatum, in quo directè obligat; sed esse illud, in quo obligat indirectè, quando*

scilicet urgeat necessitas alterius boni acquirendi, vel mali, vel tentationis evitanda, que acquirere, vel avertere sine Dei auxilio non posse tunc animadvertimus. Doctrina hujus auctoris de fide, spe, & charitate, ad quam hanc de orationis præcepto suam sententiam revocat proscripta est, nisi me omnia fallunt, ab Alexandro VII. in 1. thesi: *Homo nullo unquam vita sua tempore tenetur elice aeternam fidem &c.* & ab Innocentio XI. in 6. thesi: *Probabile estne singulis quidem rigorè quinquennis per se obligare præceptum charitatis erga Deum.* Eandem esse orationis, & dictorum præceptorum obligationem, Tamburinus ipse fatetur. Proscripta est prior sententia: ergo & secunda. Ex hac Tambur. doctrina consequitur necessario exemptos Christianos per se esse à præcepto Religionis colendi Deum. Actus enim primarius Religionis oratio est. Si absolute, directè, & per se Christiani non astringuntur Deum invocare, eique pro acceptis beneficiis gratias agere: compertum est Religionem in nihilum per se, & directè occidere: sublato quippè actu primario Religionis, deficit Religio ipsa necessum est.

VIII. Missa itaque Tamburini, & aliorum similium laxa doctrina, omnes Patres, & graviores Theologi adfirmant, per se obligare orationis præceptum. Divisi recentiores Theologi sunt in designando tempore in quo præceptum hoc urgeat. Pures defendunt, ut Salmanticenses, & alii semel tantum in anno obligare. Hanc opinionem rejicio ut evidenter falsam. Alii docent obligare semel singulis mensibus, quam opinionem ut asperam, & duram Salmanticenses, & alii improbant. Sed etiam in hac censura turpiter falluntur.

IX. His opinionibus misis, servanda est divinatam Scripturarum doctrina, quæ orandum sine intermissione jubet. Numquid sine intermissione orati qui semel tantum vel in annum, vel in mensem præcatur? Continenter igitur orandum est non physicè, sed moraliter. Hæc moralis continuatio consistit, si frequenter oremus. Quanta autem, & qualis frequentia requiratur, ut moraliter continua oratio sit, desinit præcisè nequit. Quæ certa sunt præmitto.

X. Singulis diebus dominicis orandi præceptum urgere mihi certum est. Præceptum enim sanctificandi Sabbatum, & nunc diem Dominicum divinum est. Sanctificari sine oratione nequit. Ergo qua oratione colere diem Dominicum debemus, eadem astringimur tali die orare, cum sine elevatione mentis in Deum, seu oratione fervari præceptum nequeat. Eo ne festorum institutio pertinet ut otio dissuatur, & solatiis vanis, atque recreationibus operam navent Christiani? Duplici itaque præcepto astricti sunt Christiani orandi Deum: altero naturali, divinoque; altero ecclesiastico, vi cujus festis diebus, dum Missæ sacrificio assunt, Sacerdotum precibus addere suas debent, ut in 4. dist. 15. quest. 4. art. 1. q. 3. S. Thomas docet. *Oratio cadit sub præcepto, & determinatè, & indeterminate.* Determinatè quidem ad aliquas orationes ex præcepto tenentur illi qui ex officio sunt mediæ inter Deum, & populum constituti, sicut Ministri Ecclesiæ: unde ex officio eis incumbit præ-

ces ad Deum in persona Ecclesiæ fundere: & idè ex statuto Ecclesiæ tenentur ad horum canonicam dicendam. Sed indeterminate quilibet ad orationem tenetur ex hoc ipso quod tenetur ad bona spiritalia sibi procuranda, que non nisi diviniis dantur: unde alio modo procurari non possunt, nisi ut ab ipso petantur: & etiam ex hoc ipso quod charitatis præcepto tenetur proximum sicut seipsum diligere, tenetur ei in necessitate beneficium esse, non solum per corporales elemosinas, sed etiam per spirituales: quarum una est oratio; ut prius dictum est. Sed omnibus etiam qui Ecclesiæ ministerio non funguntur, videtur ab Ecclesiæ determinatum tempus orandi statutum esse, cum ex canonum statuto tenentur festis divinis officiis interesse, ut ministri pro populo orantibus suam intentionem conforment.

XI. Otrudent Rigorismi spectrum nonnulli. Sed ut illorum ora obstatum, quæro. Quid quæso oneris Christianis imponimus, quod reipà Christiani vel ipsi peccatores, nequam bene morati, non præstant? Quis Christianorum voto naturæ lumine illustratus vitio non sibi vertetur, si die Dominico, si integra hebdomada Deo nullas preces funderet? Quid quod vel ipsi peccatores in sacramentali confessione se accusant, ut frequenter ipse auctori de ommissis confitens in diem precibus, culpæ reos se reputant, dum quotidie non recitant orationem dominicam, & symbolum apostolicum: Christiani optimis instructi moribus singulis diebus, non semel, sed ut minus bis in die Deum orant. Christiani mendicis, superbis, ægroti, ac stupidi, qui singulis diebus Deum non recordantur, neque auxilia, quibus retentionum continuus fluxus dolent implorant, in continuo victorum cæno volitantur, & frequenter præceptum orandi violant. Quis enim superbiam, stultitiam, & cæcitatibus non arguet, si extrema necessitate preli aperire labia nolint, quibus pharmaca, & subsidia propriæ infirmitati levandæ necessaria postulent?

XII. Heinc colligas, nihil severitatis doctrinam hanc continere, sed Scripturas sanctas interpretari. Sine intermissione orandum Deum jubet. Hæc orationis continuatio non physica, sed moralis est, ut dixi, nempe congruo tempore. Præceptum istud adhiemans parvitate materia excipit. Quare nullis se torquere serupulis Christiani debent, num graviter deliquerint contra orandi præceptum; sed corrigere suam negligentiam satagant, & orandi fervorem succendere. Neque Confessarii debent, si quos tepidis invenerint, negligentisque in orando, protinus gravis culpæ damare; sed illos instruant ut frequenter orent, ut bis saltem in die, manè nempe, & sero, mentem in Deum elevent. Omnia Christi præcepta suavissima sunt illis qui eadem observant, qui jugum legis reipà sustinent. Aperum verò, durumque jugum est illis dumtaxat qui portare illud nolunt, & bestiarum more mancipia sunt flagitiorum.

III. **QUÆST. IV.** *Peccatne contra Religionis virtutem qui per se tentatione passatus Deum orare negligit?* RESP. Gravissimam quis patitur tentationem ex gr. contra casitatem. Implorare divi-

num auxilium negligit, & tentationi assentitur. Duo ne hic crimina perpetrare, alterum contra castitatem, alterum contra Religionis virtutem? Negant Lessius, Villalobus, Prado, Salmanticensis, aliique. Adfirmant contra cum S. Thomae graviores Theologi. Hæc sententia mihi probabilior est, & vera. Nam præceptum orandi per se obligat pluries saltem in annum; & juxta ipsos adversarios urget per accidens tentationis gravissimæ tempore. Ergo violatur, dum oratio negligitur in tali eventu. Ergo iste Christianus duo peccata committit, unum contra castitatem, alterum contra Religionis virtutem. Præceptum Deum orandi tentationis gravis, vel gravissimæ tempore, non eo solummodo spectat, ut tentatio superetur, verum etiam ut debitus cultus Deo offeratur. Ideo enim talis à divina providentia constitutus ordo videtur: ut tribulationum tempestates, & tentationum fluctus nos cogant ad Deum confugere, eumque colere; & interpellare in adiutorium, & præsidium nostrum. An gravis culpa crudelitatis contra semetipsum non argueretur pauper qui extrema pressus miseria omitteret implorare elemosynam ab eo qui paratus est eandem erogare? Et gravis culpa reus non erit qui æternum periturus à Deo paratissimo ad succurrendum præsidium necessarium petere recusat? Dominus quippe dicit: *Petite & accipietis*. Quid peccata multiplicas? inquit. Immo ne peccata multiplicentur, præceptum applicandi remedia quibus peccata impediuntur, urgeo. Ideo enim in peccata frequenter labuntur homines, quia adhibere remedia non peccandi recusant: quia ferventer gratiam, qua tentationum victores evadant, petere negligunt. Sine peculiari Dei gratia vincere gravissimas tentationes non valemus: ergo præceptum orandi æquale est præcepto vincendi tentationes. Illi peccata multiplicent, qui orationis præceptum extenuant, qui remedia contra peccata à divino Medico constituta de medio tollunt, qui frequentem orandi obligationem pernegant. Moneant ergo Confessarii suos penitentes, ideò illos frequenter in flagitia labi, quia orare sincerè Deum negligunt, quia tempus quod orationi consecrare deberent, terunt, prodiguntur in otiosis colloquiis, in vanis solatiis. Vita namque Christianorum vita orationis est, & perpetui commercii, & negotiorum cum Deo, à quo arma, & præsidia adversus diabolum, carnem, & mundum petenda sunt.

CAPUT III.

De orationis conditionibus. Num solus Deus orandus? Sintne Sancti invocandi? Et pro quibus orandum?

I. QUÆST. I. *Quæ, & quot sint orationis conditiones?* RESP. 1. Orationis conditio est quod sit à voluntate deliberata. Hæc deliberatio vel expressa, vel virtualis esse debet. Si Pfalterium legeres ut studeres, non orares. Si Breviarium accipis animo persolvendi Deo debitum pensum, quamvis expressa formali intentione careas, virtualis adest, & sufficit. 2. Conditio est

attentio, quæ pariter aut expressa, aut virtualis sit oportet. Triplicem distinguunt Theologi attentionem, primam ad verba, alteram ad sensum, tertiam ad Deum. Harum qualibet sufficit. 3. Conditio est pietas, quæ eo spectat, ut pia, honesta, decentia, atque propter bonum finem à Deo dona petantur. 4. Est humilitas, qua peccator extremam paupertatem mansellat. *Ego vero egenus, & pauper sum: Deus adjuvame*: inquit Ps. 69. regius Propheta. 5. Est fervor quo Deo preces fundimus. Tepida enim, & frigida oratio nulla est. Divites ipsi languidas dedignantur pauperum preces tanquam indicia animi, qui parvipendit quod petit, parumque exaudiri curat. 6. Conditio est fides, qua firmiter credimus nos affecuros fore quod petimus. *Quidquid orantes petitis, credite quia accipietis*. Item spes, seu fiducia, quæ fidem comitatur. 7. Est perseverantia, quam pluries Evangelistæ inculcant, & præsertim *Luc. 9.* parabola, seu exemplo amici, qui mediâ nocte ab amico tres panes petiit, quique in amicitia titulo, saltem propter importunitatem illos obtinuit.

II. QUÆST. II. *Quinam sint orationis effectus?* RESP. Tres, meritum, satisfactio, & impetratio: meritum ei debetur, quatenus ex charitate, mediâ Religione, proficiat. Satisfactio quodlibet opus meritorium comitatur. Impetratio rei quam petimus, proprius est orationis fructus. Hæc quoque oratio ut imperans, à gratia suam efficacitatem habet, ut Angelicus 2. 2. q. 83. art. 15. docet. *Efficaciam autem habet ex gratia Dei, quem oramus, qui nos etiam ad orandum inducit*. Quatuor conditiones necessariæ sunt ad impetrationem, nempe. 1. Quod pro se præcipue oras petat, 2. quod necessaria ad salutem, 3. quod piè, 4. quod perseveranter petat. Orationes peccatorum Deus audit, non ex iustitia, sed ex misericordia, ut ait idem Angelicus ibi art. 16.

III. QUÆST. III. *Utrum solus Deus orandus sit?* RESP. Adfirmat S. Thomas 2. 2. q. 83. art. 4. solum Deum orandum esse, & quidem ut trinum, hoc in sensu, quatenus solus Deus est auctor gratiæ, gloriæ, ac omnium rerum præpotens effector, & conservator. Oratio enim est religionis actus. Religio autem solum Deum spectat, ceu finem, cui cultum exhibet.

IV. QUÆST. IV. *Invocandine Sancti sunt?* RESP. Sancti invocandi non sunt, ut auctores divinarum beneficiorum, aut gratiæ, vel gloriæ. Nihil sub hac ratione ab iis petendum, ut Catholicis omnes docent. Sancti verò invocandi sunt ut pro nobis apud Deum orent, & intercedant. Iste est omnium Catholicorum sensus, quidquid fabulenter, & calumnientur Calvinistæ, & reliqui Protestantæ. Quare dum aliquando in similia verba erumpimus, *S. Petre salva me*, non aliud intelligimus, nisi ut intercessionem salutem à Deo nobis intercedat. Similiter dum Virginem sanctissimam alloquimur, *Maria tu nos ab hoste protege*, ut meram deprecatricem, & mediatricem invocemus. Immo in hoc intercessorem genere Christus Dominus prius, & princeps, advocatus, &

intercessor noster est qui solus Deo mundum reconciliavit, solique dignam, & superabundantem oblationem pro peccatis nostris Deo obtulit. Dum itaque Sanctos invocamus, rogamus ut per JESU CHRISTI merita apud Deum pro nobis intercedant: petimusque ut ipsi id orent quod nos oramus: sed quia ipsi propinquiores Deo, magisque digni sunt, idcirco ad eorum patrocinium confugiunt, & intercessionem.

V. Concilium Tridentinum sess. 25. definit, piè, & utiliter sanctos, sive Angelos, sive homines invocari. Disputant verò Theologi sine Catholicis hæc invocatio vi alicujus præcepti imposta. Quam quæstionem tom. 2. in Decal. lib. 2. Diff. 1. c. 8. fusè tractavi, eamque ibi legere poteris.

VI. QUÆST. V. *Orandum est pro omnibus viatoribus, etiam pro animabus in Purgatorio detentis?* RESP. Adfirmant Catholici omnes. De his qui in teris degunt, nec heretici in discrimen id vocant. Inquit enim S. Jacobus cap. 5. *Orate pro invicem, ut salvemini*: & S. Paulus in 1. ad Timoth. 2. subdit: *Obsecro primum fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus*. Orandum itaque pro omnibus, sive amicis sint, sive inimicis, sive fideles, sive infideles, sive iusti, sive peccatores. Sicut Christus pro omnibus mortuus est, ita & nos pro omnibus orare debemus. Pro peccatoribus orandum ut convertantur, pro iustis ut perseverent, & proficiant, inquit 2. 2. quæst. 83. art. 7. S. Thomas.

VII. A precibus nostris excluduntur Beati, qui sunt in termino, sicut, & damnati, qui similiter sunt in damnationis termino, ubi nulla spes salutis adest.

VIII. Pro animabus Purgatorii orandum docent omnes Catholici adversus Lutheranos, & Calvinianos; idque ex lib. 2. Mach. cap. 12. perspicue erunt. Judas enim Machabæus duodecim millia drachmas argenti misit Ierosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, bene, & religiose de resurrectione cogitavit. Ut ab hoc argumento sese expediant Lutherani, negant librum hunc divinis accendendum esse. At Ecclesia Catholica Dei spiritu ducta divinum esse librum hunc desinuit. Ratione quoque doctrina Catholica confirmatur. Ecclesia sive militans, sive triumphans unum corpus constituit, cujus caput Christus est. Ergo omnia membra communicare civitatem, & cum capite debent. Si itaque animæ Purgatorii Ecclesiæ membra sunt, consequitur ut viventes juvare eandem animas debeant, quemadmodum unius corporis membrum adjuvat alia membra. Accedit perpetua, & universalis Ecclesiæ consuetudo.

IX. QUÆST. VI. *Certe suffragia profunt Purgatorii animabus, quibus applicantur?* RESP. Quemadmodum ex divina lege habetur quod hæc suffragia defunctis profunt, ita ex divina voluntate pendet ut plus, vel minus huic, aut illi defuncto opem ferant. Illud est certum quod suffragia pro mortuis oblata alicujus defuncti peccatis, aut in totum, aut in partem tollant, quia

Deus disposuit. Ceterum quod huic, vel illi animæ suffragia hæc opem ferant, quod totum, aut partem peccati auferant, totum ex divina voluntate pendet.

X. QUÆST. VII. *Utrum peccatores orare debeant, & exaudiantur à Deo?* RESP. Peccatores qui in publicis ministeriis nomine Ecclesiæ orant, competum est ad preces recitandas obstringi, & aliquid impetrare à Deo iis pro quibus orant. Certum quoque est peccatores privatos orare debere. Ad impetrationem quod attinet, docet S. Thomas 2. 2. quæst. 83. art. 16. quod si peccator quidquam à Deo petit secundum desiderium peccati, numquam exauditur ex misericordia, sed interdum ad vindictam. Quamobrem dicebat David Psalm. 45. *Iniquitatem si aspexi in corda meo, non exaudiet Dominus*. Contra peccatores qui peccata sua detestantur, pioque desiderio afficiunt, plerumque quod implorant, impetrant. Sic exauditi fuerunt Manasse, Publicanus, mulier peccatrix, latro, & innumeri alii. Nec officit peccatores tantum sanctificandis destitutos esse: quoniam hinc gratiam inferunt eorum orationem non esse meritoriam, non autem quod non sit impetratoria, ut indicatum supra est. Dum in Scriptura interdum dicitur, Deum non audire peccatores, intelligitur de peccatoribus quatenus peccatores sunt, & peccatum diligunt, secus de peccatoribus qui sua detestantur peccata.

XI. Denique Angelos, Sanctosque in celo regnantes orare pro nobis posse, & quod recipiant, certum est. Orant, & petendo, que nobis profutura vident, & preces nostras Deo offerendo. Omnes viatores sive iusti, sive peccatores orare valent, & debent. Omnes enim mendicium sumus, & extrema penuria laborantes: ideò omnes implorare à divino Patre nostro necessaria quotidiana subsidia necessum est.

DISSERTATIO VI.

De Horis Canonicis.

CAPUT I.

Reversentur propositiones damnatae.

In die Palmaram recitans officium Paschale satisfacit præcepto, Alexander VII. propos. 34. Unico officio potest quis satisfacere duplici præcepto pro die presenti, & crastino. Idem propos. 35.

Restitutio à Pio V. imposita Beneficiatis non recitantis, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam iudicis, eo quod sit pœna. 20.

Habens capellaniam collatam, aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet. 21.

Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascunque elemosynas, quas antea Beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit. 33.